

Артеменко І. Л.¹

аспірантка кафедри макроекономіки
та державного управління, ДВНЗ
«Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»,

МАКРОЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Artemenko I.,

graduate student SHEI «Kyiv National
Economic University named
after Vadym Hetman»

MACROECONOMIC ESSENCE OF INVESTMENT

АНОТАЦІЯ. Розглянуто сутність інвестиційної діяльності з точок зору теорій макроекономіки та мікроекономіки, що дозволяє трактувати її як органічну взаємодію фірм і держави щодо збільшення реального основного капіталу.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: заощадження, прибуток, інвестиції, капітал, гранична продуктивність, економічне зростання.

ANNOTATION. The essence of investment point of view, theories of macroeconomics and microeconomics, allowing you to treat it as an organic interaction between companies and the state to increase the real capital stock.

KEYWORDS: savings, income, investment, capital, marginal productivity, economic growth.

Вступ. У сучасних умовах поглиблення глобалізації та інформаційно-технологічної революції відбувається радикальні зміни в структурі відтворення основного капіталу, що супроводжується радикальними змінами в інвестиційному процесі. Світова фінансова криза 2008 року, наслідком якої є сучасна економічна рецесія, висуває нові вимоги до інвестиційного середовища на національному та світових ринках, змінюється мотивація та цільова направленість інвестиційної діяльності.

Постановка задачі. У контексті зазначеного потребує уточнення економічної сутності інвестиційної діяльності як на рівні фірм (корпорацій), так і на макроекономічному рівні.

¹Артеменко Інна Леонідівна – аспірантка кафедри макроекономіки та державного управління, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», inna-art@inbox.ru

Результати. Термін «інвестиції» (від латинського — invest) означає «вкладати». У вітчизняній економічній літературі ще не сформувались усталені погляди на визначення функціональної ролі інвестицій в економіці [1]. Так, зокрема, відзначається, що інвестиції — «грошові, майнові, інтелектуальні цінності, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту; капітальні вкладення в розвиток виробництва чи невиробничу сферу» [2, с. 185]. Категорії «інвестиції» та «капітальні вкладення» ототожнюються, значить використовуються як синонімічні і по своїй економічній сутності можуть бути прирівняні до категорії «капітал». З урахуванням цього, інвестиції необхідно розглядати «як потік витрат, призначених для виробництва благ, а не для їхнього безпосереднього споживання», що забезпечує «ставку доходу більшу ніж процентна ставка» [3, с. 185].

У широкому розумінні інвестиції — це вкладення капіталу з метою збільшення його обсягів у майбутньому. При цьому приріст капіталу повинен бути достатнім для компенсації інвесторові відмовлення від використання засобів на споживання в поточному періоді, являючи винагороду за ризик [4]. Таким чином, можна зробити висновок, що категорія «інвестиції» входить у понятійно-категоріальний апарат, пов'язаний зі сферою економічних відносин, економічної діяльності. Відповідно, виступаючи носієм переважно економічних характеристик і економічних інтересів, інвестиційний процес є суб'єктом економічного управління як на мікро-, так і на макрорівні будь-яких економічних систем.

Інвестиційна діяльність, охоплюючи цілісно інвестиційний процес, включає об'єкт діяльності — інвестиції, суб'єкта — інвестора і предмет інвестування, це те, на що направлена господарська діяльність інвестора. інвестор — це суб'єкт інвестиційної діяльності, що приймає рішення про вкладення власних, позикових і притягнутих майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестування. Виходячи з того, що в найзагальнішому змісті та значенні інвестиції визначаються як різні види вкладень, можна зробити висновок, що інвестори (юридичні й фізичні особи, підприємства, держави, що здійснюють такі вкладення) зв'язані з інвестиційною привабливістю галузей економіки.

Поняття «інвестиції» формує категорії, що відбивають усі стадії процесу відтворення-капіталу, включаючи категорію «інвестор». Інвестор (investor) у перекладі з англійського означає

«вкладник». В економічній літературі наводяться різні означення цієї категорії. Так, інвестор — це той, хто при купівлі цінних паперів думає, насамперед, про мінімізацію ризику [5]. Інвестор — це юридична або фізична особа, яка здійснює інвестиції і вкладає власні, позикові або інші притягнуті засоби в інвестиційні проекти. Інвестиційний капітал, вкладений інвестором, можна подати у вигляді фінансових ресурсів, майна, інтелектуального продукту [6].

Інвестори можуть виступати в ролі вкладників, кредиторів, покупців (якщо вони купують страхові поліси, ощадні сертифікати комерційних банків і т.д.), а також виконувати функції будь-якого учасника інвестиційної діяльності. Інвестор визначає мету, спрямованість та обсяги інвестицій і залучає для їх реалізації на договірних засадах будь-яких учасників інвестиційної діяльності, в тому числі й шляхом організації конкурсів і торгів. Держава і посадові особи не вправі втручатись в договірні відносини учасників інвестиційної діяльності понад своєї компетенції [7, с. 3—7]. Суб'єктом інвестиційної діяльності є держава, яка діє через державні інституції; господарчих товариств (компаній) і корпорацій; фінансово-кредитних установ; фізичних осіб та інших функціональних учасників [8, с. 46—50].

Фізичні особи, що вкладають кошти в матеріальні або фінансові об'єкти, називаються індивідуальними інвесторами. Якщо власники коштів, що інвестуються є юридичні особи, то їх називають інституціональними інвесторами. Основними джерелами інвестицій є заощадження населення. Вони діляться на такі групи: поточні, на покупку товарів тривалого користування, на непередбачені випадки й старість, інвестиційні заощадження. Поточні заощадження утворюються в чинність того, що поточний доход населення витрачається не відразу, а поступово. Такі заощадження короткострокові за своїм характером і накопичуються, як правило, або в готівці, або акумулюються населенням на поточних рахунках у банках.

Інвестори-підприємці (приблизно 15 % від загального обсягу) — найризикованіша та найактивніша у вкладанні капіталу група. У своїх інтересах вони використовують, насамперед, недоліки у законодавстві, галузі або підприємства тієї чи іншої країни. У виборі суб'єктів інвестування надають перевагу малим і середнім підприємствам, діяльність яких легко контролювати. Головною метою цих інвесторів є отримання швидких і ризикових прибутків. Причиною такої поведінки є висока вартість використовуваного капіталу та його обмеженість. Близько 80 % від загальної

кількості інвестицій, зроблених приватними інвесторами-підприємцями, становлять інвестиції у негрошовій формі. Цей тип інвесторів імпортує у країну своє обладнання і технології виробництва, віддаючи перевагу створенню нового підприємства, а не купівлі вже наявного. Тому мікроекономіка й розглядає інвестиції як процес створення нового капіталу, а в теорії фінансів під інвестиціями розуміють придбання реальних чи фінансових активів з метою отримання прибутку [9].

У макроекономіці інвестиції визначають як частину сукупних витрат, що складається з витрат на нові засоби виробництва, житло або збільшення товарних запасів. Таким чином, інвестиції — це частина валового внутрішнього продукту, яка не спожита у поточному періоді, а забезпечує приріст капіталу в економіці країни у майбутньому. На макrorівні інвестиції є основою для розвитку національної економіки. Функціонування національної економіки забезпечується за рахунок впливу таких факторів:

- збалансованого розвитку всіх галузей економіки;
- прискорення науково-технологічного та інноваційного розвитку;
- забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної продукції;
- нарощування економічного потенціалу країни; зниження витрат виробництва;
- розширення й поліпшення структури експорту та вирішення соціальних проблем.

Інвестиційна діяльність на макrorівні здійснюється на основі взаємодії фірм і домашніх господарств на ринку товарів і послуг складається пропорція ділення ВВП на споживання і заощадження. Інвестиційний процес на макrorівні — це перетворення заощаджень в інвестиції. Заощадження — це відстрочене споживання або та частина доходу, яка в нинішній час не споживається. Вони дорівнюють різниці між доходами і поточним споживанням.

Процес трансформації заощаджень в інвестиції включає два етапи:

- залучення заощаджень в інвестиції, тобто трансформація заощаджень у такі активи, які можуть бути залучені в інвестиційний процес. Прикладом таких активів є фінансові активи, тобто депозити, цінні папери, угоди страхування тощо. У більшості випадків це мобілізовані заощадження. Також є заощадження, які відносяться до офіційно немобілізованих, кошти в національній та в іноземній валюті, які можуть бути використанні як джерела

інвестицій. Отже, для того, щоб збільшити частку заощаджень в інвестиційних процесах необхідно залучити в цей процес і офіційно немобілізовані кошти населення;

— вкладення заощаджень з допомогою фінансових активів у реальні активи, тобто в капітал (основний та оборотний) підприємств або в капітальні активи некомерційного характеру (житлове будівництво тощо). Вони характеризуються: довгостроковим періодом; набуттям права власності на відповідну частину капіталу економічним суб'єктом; отриманням доходу без повернення вкладених коштів тощо. Однак не завжди вкладенню заощаджень в реальні інвестиції передують вкладення у фінансові активи.

На основі розглянутого механізму (рис. 1) трансформації заощаджень в інвестиції власник може використати два методи вкладення коштів: прямий і непрямий.

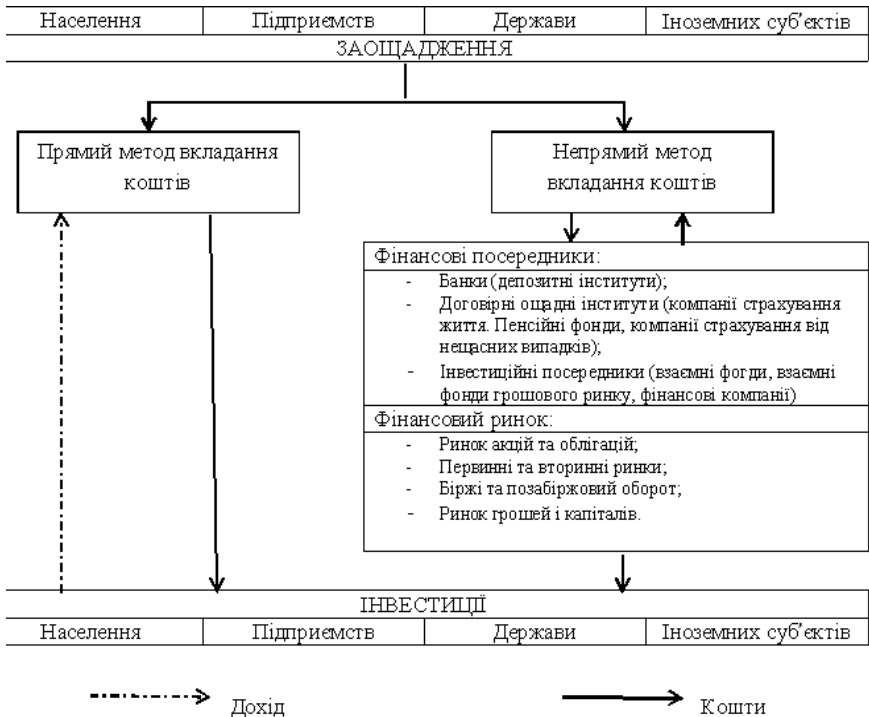

Рис. 1. Механізм трансформації заощаджень в інвестиції

Узявши за основу методи теоретичного пізнання, який дозволяє розкрити суть інвестування, можна зробити висновок, що не кожне вкладення засобів забезпечує зростання капіталу або одержання доходу. Так, «споживчі інвестиції» не належать до інвестицій за своїм економічним змістом, оскільки вони не збільшують загальну величину запасів капітальних благ в економічній системі або в сумі товарних запасів. Інвестиції розглядаються і як можливість збільшення капіталу, і як джерело досягнення цілей соціального розвитку суспільства.

Основними джерелами інвестування є (рис. 2) [10]:

— власні фінансові ресурси — прибуток після сплати податків, амортизаційні відрахування, заощадження трудового колективу, продаж частини активів та ін.;

— залучені фінансові ресурси — кошти від продажу інвестиційних цінних паперів, пайових та інших внесків фізичних і юридичних осіб, венчурний капітал та ін.;

— позичені фінансові кошти — кредити банків, кредити бюджетних організацій, випуск боргових цінних паперів тощо;

— бюджетні асигнування.

Рис.2. Основні джерела інвестицій

Заощадження здійснюються як фірмами, так і домашніми господарствами. Фірми заощаджують для інвестування на розширення виробництва і збільшення прибутку. Домашні господарства заощаджують з ряду причин, серед яких: мотиви забезпечення старості та передачі спадку дітям, накопичення коштів для купівлі землі, нерухомості та дорогих предметів тривалого користування. Заощадження та інвестування здійснюються незалежно один від одного, різними економічними суб'єктами і внаслідок

різних причин. Заощадження на покупку товарів тривалого користування утворюються в тих випадках, коли вартість планованої закупівлі перевищує поточний дохід потенційного покупця, у зв'язку із чим покупець повинен нагромадити необхідну суму зі свого доходу. Більшість заощаджень цього виду накопичуються на ошадних рахунках у банківських установах протягом тривалого часу.

Особисте споживання домашніх господарств (C) утворює найважливішу складову частину ефективного попиту. Але якщо згадати, що заощадження (S) представляють собою перевищення доходу над споживчими витратами, то стане зрозумілим, що аналізуючи фактори, які визначають споживання, ми одночасно розглядаємо і фактори, від яких залежить заощадження:

$$Y = C + S,$$

де Y — дохід;

C — споживання;

S — заощадження.

Дане рівняння показує, що частина доходів іде на особисте споживання C , а надлишок приймає форму заощаджень S . Дослідженнями встановлено, що споживання рухається в тому ж напрямку, що і дохід. Однак споживання залежить не тільки від доходу, але й від так званої граничної схильності до споживання, аналіз якого може бути окремим самостійним дослідженням. Люди схильні відкладати споживання сьогодні з надією, що споживання в майбутньому принесе їм більше корисності, ніж сьогодні. Первинним осередком споживання є родина. У ній формуються обсяг і структура споживання. Сімейне господарство характеризується загальним споживчим бюджетом, житловим і накопиченим майном.

Споживання населення — один з головних компонентів, які визначають розвиток економіки. На споживчі витрати припадає від 2/3 до 3/4 валового внутрішнього продукту. Вони формують споживчу поведінку, яка є своєрідним індикатором циклічного розвитку економіки [11].

Інвестиційна діяльність не може розвиватись лише на внутрішньому макрорівні. Тому слід звернути увагу на основні види міжнародного інвестування. У широкому розумінні міжнародними вважаються ті інвестиції, реалізація яких передбачає взаємодію учасників, що є представниками різними країнам (резидентів і нерезидентів по відношенню до конкретної країни).

Прямі закордонні інвестиції (ПЗІ). Під цим поняттям, як правило, мають на увазі, що резиденти даної країни володіють активами

інших країн з метою одержання контролю над використанням цих активів. Однак тривалий час зміст поняття «ПЗІ» постійно змінювався. Якщо раніше ПЗІ пов'язувались здебільшого із можливістю одержання контролю інвестором над придбаними активами, то зараз набуло поширення більш ширше розуміння цього поняття що означає і довгостроковий інтерес інвестора, і його великий вплив на управління компанією, у яку вкладено капітал.

За визначенням Міжнародного валютного фонду, іноземні інвестиції є прямими в тому випадку, коли іноземний власник володіє не менше ніж 25 % статутного капіталу акціонерного товариства. Держкомстат України зараховує до прямих іноземних інвестицій ті, що дають інвестору право участь в управлінні підприємством і мають обсяг не менше ніж 10 % у власному капіталі підприємства, враховуючи внески до статутних фондів спільних підприємств.

Межа між прямими й портфельними інвестиціями багато в чому умовна, тому в різних країнах її кількісні параметри встановлюється по-різному. Звичайно, до прямих інвестицій відносять володіння більше ніж 10—20 % акцій іноземної компанії. У США, наприклад, до прямих інвестицій формально відносять такі вкладення, коли інвестор має 10 % і більше власності фірми.

За суб'єктами інвестування виділяють такі найпоширеніші групи прямих іноземних інвесторів:

- приватні інвестори-підприємці;
- транснаціональні корпорації (ТНК);
- інституційні інвестори (зокрема, міжнародні фінансові організації, такі як Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) і Міжнародна фінансова корпорація (МФК)).

Інвестиції на мікрорівні необхідні для досягнення таких цілей [8]:

- збільшення і розширення сфери діяльності;
- поліпшення якості продукції;
- зниження собівартості виробництва та реалізації продукції;
- модернізації та підвищення технічного рівня виробництва;
- підвищення екологічної безпеки;
- забезпечення конкурентоспроможності підприємства;
- придбання цінних паперів і вкладення засобів в активи інших підприємств.

Висновки. У цілому можна зробити висновок, що аналізуючи інвестиції на мікро- та макрорівнях, можна відзначити їх єдність у частині сутності економічної діяльності, та відмінності в частині цілей і виконуваних функцій, що було попередньо розглянуто.

Література

1. *Татаренко Н.О., Поручник А.М.* Теорії інвестицій. — К.: КНЕУ, 2000.
2. *Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С.* Фінансовий словник. — 3-тє вид., випр.та доп. — К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. — 587 с. — С. 185.
3. Словник сучасної економіки МАКМІЛЛАНА / Пер.з англ. — К.: АртЕк, 2000. — 640 с. — С. 195.
4. Інвестиційна діяльність: підруч. [для студ. вищ. навн. закл.] / [Т. В. Майорова). — К.: Центр учбової літератури, 2009.
5. *Реверчук С.К.* Інвестологія: Навчальний посібник. — К.: Атіка, 2001.
6. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991р. №1560-ХІІ.
7. *Козлова А.І.* Проблеми формування інвестиційного ресурсу // Формування ринкових відносин в Україні. — 2003. — №5(24). — С. 3—7.
8. *Опищенко В.А.* Сучасні напрямки формування інвестиційної політики в Україні // Економіка України. — 2003. — №10. — С. 46—50.
9. *Крупка І.М.* Формування макроекономічного інвестиційного середовища в Україні // Фінанси України — 2004. — №4.
10. Фінанси підприємств: Підручник / За ред. А. М. Поддєрьогіна. — К.: КНЕУ, 2002.
11. *Файєр Д.А.* Державне інвестування як один із пріоритетів бюджетної політики. // Фінанси України. — 2002.

References

1. *N.Tatarenko, A.Poruchnik* Teorii investitsiy. — K.: KNEU, 2000.
2. *A.Zagorodniy, G.Voznyuk, T. Smovzhenko* Financial dictionary. — K.: Institution of «knowledge», CCW, 2000. — 587 p. — P. 185.
3. Macmillan Dictionary of Modern Economics. — K.: Artek, 2000. — 640 p. — P. 195.
4. Investment activities: textbook. [for students. HI. navn. bookmark.] / [T. Vladimir Mayorov). — K.: Center of educational literature, 2009.
5. *S. Reverchuk.* Investolohiya: Manual. — K.: Atika, 2001.
6. Law of Ukraine «On investment activity» of 18 September 1991. №1560-XII.
7. *A.Kozlov* Problems of investment resources // Formation of Market Relations in Ukraine. — 2003. — №5 (24). — S. 3—7.
8. *V.Opyschenko* Modern trends formation of investment policy in Ukraine // Ukraine's economy — 2003 — №10. — S. 46—50.
9. *I.Krupka* Formation of macroeconomic investment climate in Ukraine // Finance Ukraine. — 2004. — №4.
10. Finance Companies. Textbook / Ed. A.Poddyerohina. — K.: MBK, 2002.
11. *D.Fire* Public investment as one of the priorities of fiscal policy. // Finance Ukraine. — 2002.